

1979

πῦ — μ » μ ἄ , μ ἄ - ± ἄ ῖ ἄ ἄ ἄ ½ μ ἄ ± 1 ἄ 1 /
πῦ · ± ἄ ἄ ῖ ' 1 0 ± - ± μ 0 ἄ ῖ ἄ ½ ἄ ¼ ῖ ἄ ± /
πῦ ἄ · ἄ ½ ῖ ¼ 1 0 ® ἄ ἄ ἄ ῖ ἄ ἄ ἄ 1 0 ἄ ἄ ῖ ἄ
πῦ ἄ ἄ ¼ ± ἄ μ - ῖ ἄ (£ • 1 6 2 7 0 ± 1 3 3 9 2

Manitakis, Antonis

πῦ £ - 0 0 ῖ ἄ » ± ἄ

<http://hdl.handle.net/11728/6675>

Downloaded from HEPHAESTUS Repository, Neapolis University institutional repository

Έτος Ε' 1979

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΜΑΡΤΙΟΣ

Τεύχος Ιον

ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

— ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ —
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΑΞΕΩΣ

ΑΝΤΩΝΗ ΜΑΝΙΤΑΚΗ

Δικηγόρου, Δ. Ν.

Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ Η ΑΥΤΟΔΙΚΑΙΑ ΕΚ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΑΠΩΛΕΙΑ ΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΟΣ ΣΩΜΑΤΕΙΟΥ

(Παρατηρήσεις επί των ΣΕ 1627 και 3392/78)

ΑΝΑΤΥΠΟΝ

Έκδότης : ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ · Σόλωνος 72
Αθήναι (144)

2. Ἡ ἐλευθερία τοῦ συνεταιρισμοῦ καὶ ἡ αὐτοδικαία ἐκ τοῦ νόμου ἀπόλεια τῆς νομικῆς προσωπικότητος σωματείου (ΣτΕ 1627 καὶ 3392/78).

Ἦταν πράγματι σημαντικό τὸ ζήτημα ποῦ ἀνέκυψε στὸ Α' Τμῆμα τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας (ΣτΕ 1627/1978) καὶ δικαίως, λόγῳ τῆς σπουδαιότητός του, παραπέμφθηκε γιὰ ὀριστικὴ ἐπίλυση στὴν Ὀλομέλεια. Τὸ ἐρώτημα ποῦ ἀπασχόλησε τὸ Ἀνώτατο διοικητικὸ δικαστήριον, μὲ ἀφορμὴ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς συνταγματικῆς ἐγγυήσεως τοῦ δικαιώματος τοῦ συνεταιρισμοῦ, μπορεῖ νὰ συνοψισθεῖ ὡς ἐξῆς: εἶναι δυνατόν νὰ διαλυθεῖ σωματεῖο μὲ τὴν ἐπέμβαση ἀπλῶς τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας, χωρὶς τὴ μεσολάβηση τῆς δικαστικῆς ἢ ὁποῖα εἶναι κατὰ τὸ Σύνταγμα ἢ μόνη ἀρμόδια νὰ διαπιστώνει τὴν ἀκυρότητα ἐνὸς σωματείου καὶ νὰ ἀποφασίζει τὴν διάλυσή του; Ἡ συνταγματικὴ ἐγγύηση τῆς διαλύσεως ἐνὸς σωματείου διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως κάμπτεται ἄρα στὴν περίπτωσιν ποῦ ἡ διάλυσή του ἐπέρχεται αὐτοδικαίως *ex lege*;

Ἡ ἀπάντησις τόσο τοῦ Τμήματος ὅσο καὶ τῆς Ὀλομελείας (ΣτΕ 3392/1978) ὑπῆρξε, κατὰ πλειοψηφίαν, ἀρνητικὴ: ἀκυρώσεις ἄγουσαι εἰς διάλυσιν τοῦ σωματείου, δὲν δύνανται νὰ ἐπιβληθοῦν εἰ μὴ μόνον διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως, ἀποκλειομένης ὅπωςδὴποτε, τὸσον τῆς ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ νόμου ἐπελεύσεως τῶν ἐκ τῆς μὴ τηρήσεως τῶν ὡς ἄνω ὄρων ἢ συνεπειῶν, ὅσον καὶ τῆς διὰ τῆς διοικητικῆς ὁδοῦ ἐπιβολῆς τούτων». Ἀποκλειστικὸς ἐπομένως ἐγγυητὴς τῆς τηρήσεως ἢ μὴ τῶν ὄρων καὶ προϋποθέσεων συστάσεως καὶ λειτουργίας τῶν σωματείων εἶναι κατὰ τὸ Σύνταγμα ἡ δικαστικὴ ἐξουσία.

Τὸ θέμα ἀξίζει νὰ ἐξετασθεῖ κάπως ἀναλυτικότερα, ἐξ αἰτίας τῆς σημασίας ποῦ ἔχει ἡ ἐλευθερία τοῦ συνεταιρισμοῦ γιὰ τὴν ἀσκηση τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας ἐν γένει¹.

Τὸ ἄρθρο 12 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος (ἄρθρο 11 Συντάγματος 1952 καὶ ἄρθρο 19 τοῦ Συντάγματος 1968 στὸ ὁποῖο καὶ ἀναφέρονται οἱ σχολιαζόμενες ἀποφάσεις) ἐξαρτᾶ τόσο τὴ σύστασιν ὅσο καὶ τὴ λειτουργία τῶν

1. Γιὰ τὴν ἔννοιαν καὶ σημασίαν τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας, βλ. Ἄρ. Μάνη, Τὸ Συνταγματικὸν Δίκαιον ὡς τεχνικὴ τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας, Θεσσαλονίκη, 1962. Σχετικὰ μὲ τὴ φύσιν τοῦ δικαιώματος τοῦ συνεταιρισμοῦ καὶ τὴ συζήτησιν γιὰ τὸ ἂν συνιστᾷ ἀτομικὸ ἢ μικτῆς φύσεως δικαίωμα (ἀτομικὸ καὶ πολιτικὸ), βλ. Ν. Ν. Σαριπλόου, Σύστημα Συντ. Δικ. τόμ. Γ' (1923), σελ. 162-165, Ἄλ. Σβώλου, Τὸ Δικαίωμα τοῦ συνεταιρίζεσθαι κλπ. σέ: Νομικαὶ Μελέται, τόμ. Ι, σελ. 53 καὶ 61 ἐπ., καθὼς καὶ Σβώλου - Βλάχου, Τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος, τόμ. Β/(1955), σελ. 245. Γιὰ τοὺς τελευταίους συγγραφεῖς τὸ δικαίωμα τοῦ συνεταιρισμοῦ εἶναι ἀτομικὸ καὶ ἔχει μικτῆς φύσεως, ἔστω καὶ ἂν ἐπιδιώκεται σκοπὸς πολιτικὸς.

σωματείων από την τήρηση των σχετικῶν νόμων². Ἡ διαπίστωση τῆς τηρήσεως ἢ τῆς τυχόν παραβάσεώς τους ἔχει ἀνατεθεῖ κατὰ κύριο λόγο στὴ δικαστικὴ ἐξουσία. Τοῦτο συνάγεται ἀπὸ τὴ συνδυασμένη ἐρμηνεία τῆς παραγράφου 1 καὶ 2 τοῦ ἄρθρου. Ἔτσι, ἡ παρέμβαση τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς εἶναι ἀναγκαία προκειμένου νὰ ἀποκτήσει τὸ σωματεῖο νομικὴ προσωπικότητα. Ἡ ἐξουσία ὅμως τοῦ δικαστῆ εἶναι ἐδῶ σαφῶς καθορισμένη, ἐξαντλεῖται στὴ διαπίστωση τῆς συνδρομῆς τῶν νομίμων προϋποθέσεων³. Ἡ κρίση τοῦ ἀρμοδίου δικαστηρίου εἶναι δέσμια, ὁ δὲ ἀσκούμενος ἔλεγχος εἶναι ἔλεγχος νομιμότητος καὶ ὄχι σκοπιμότητος⁴.

Περὶσσότερο αἰσθητὴ εἶναι ὡστόσο ἡ παρουσία τοῦ δικαστῆ κατὰ τὴ διάλυση τοῦ σωματείου, ἀφοῦ τοῦτο «δὲν δύναται νὰ διαλυθεῖ ἕνεκα παραβάσεως τοῦ νόμου... εἰ μὴ μόνον διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως». Ἡ βούληση τοῦ συντακτικοῦ νομοθέτη δὲν ἀφήνει στὸ σημεῖο αὐτὸ περιθώρια γιὰ ἀμφιβολία: ἡ διάλυση τοῦ σωματείου ἐπέρχεται μόνον διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως. Γενῶνται ὅμως τὸ ἐρώτημα, ἡ ἀποκλειστικὴ αὐτὴ ἀρμοδιότητα τοῦ δικαστῆ ἰσχύει καὶ ἐναντι τοῦ νομοθέτη, καὶ εἶναι ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὸ λόγο γιὰ τὸν ὁποῖο ἐπέρχεται ἡ διάλυση;

Εἶδαμε ὅτι τὸ Συμβούλιο τῆς Ἐπικρατείας στὶς ἀποφάσεις πὺ προαναφέραμε ἀπάντησε καταφατικά. Καὶ στὶς δύο ὅμως ἀποφάσεις, Τμήματος καὶ Ὀλομελείας, μιὰ σχετικὰ μικρὴ μειοψηφία διατύπωσε γνώμη διαφορετικὴ. Σύμφωνα μὲ τὴν ἀπόψη αὐτὴ ἡ συνταγματικὴ ἐγγύηση τῆς δικαστικῆς κρί-

2. Στὰ προῆχοντα Συντάγματα ἡ φράση «τήρηση τῶν νόμων», συνοδευόταν ἀπὸ τὴ λέξη «τοῦ Κράτους», ἡ ὁποία ἀπαλείφθηκε ὡς περιττὴ ἀπὸ τὸ κείμενο τοῦ Συντάγματος τοῦ 1975.

3. Σχετικὰ μὲ τὰ συστήματα κτήσεως τῆς νομικῆς προσωπικότητος, βλέπε ἀντὶ ἄλλων Κ. Σημαντήρα, Γενικαὶ Ἀρχαί, τ. Ι, σ. 263 καὶ Καρακασάνη, σὲ Ἑρμ.ΛΚ Εἰσαγ. ἄρθρα 78-107 ἀριθ. 7 καὶ 43.

4. Βλ. Ἄ. Σβώλου, Τὸ δικαίωμα τοῦ συνεταιρίζεσθαι καὶ τὸ δίκαιον τῶν σωματείων κατὰ τὸ Σύνταγμα καὶ τὸν περὶ σωματείου νόμον, σὲ Νομικαὶ μελέται, τ. Ι σ. 230 ἐπ. καὶ Καρακασάνη, ὁ.π. Εἰσαγ. ἀριθ. 17, καὶ ἄρθρο 81, ἀριθ. 1. Σβώλου - Βλάχου, ὁ.π. σελ. 277, σημ. 140. Ἡ δίκριση τοῦ ἐλέγχου νομιμότητος ἀπὸ τὸν ἔλεγχο σκοπιμότητος ἀποκτᾷ ὅλη τῆς τῆ σημασία ὅταν ἐλέγχεται ἡ νομιμότητα τοῦ ἐπιδιωκομένου ἀπὸ τὸ σωματεῖο σκοποῦ. Τὰ ὄρια στὸ σημεῖο αὐτὸ τοῦ δικαστικοῦ ἐλέγχου εἶναι ἀσαφῆ, καὶ πάντως δύσκολα μποροῦν νὰ προσδιορισθοῦν. Ἡ ἐξέταση τῆς συνταγματικότητος τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ ἀποτελεῖ π.χ. ἓνα ἀπὸ τὰ πιδύσειπλιτα καὶ λεπτὰ προβλήματα πὺ εἶχε νὰ ἀντιμετωπίσει ὁ δικαστῆς κατὰ τὴν ἀναγνώριση ἢ τὴ διάλυση τῶν φιλοβασιλικῶν ὀργανώσεων. Οἱ ἀποφάσεις πὺ ἔχουν ἐκδοθεῖ μέχρι σήμερα χωρὶς νὰ φωτίζουν ἐπαρκῶς τὸ ζήτημα ἐπιτρέπουν ὡστόσο τὴ διεξοδικότερη προσέγγισή του (βλέπε ἐνδεικτικὰ Πρωτ. Θεσσαλονίκης, 1344/1975, «ΤοΣ» 1976, σ. 254 καὶ 273/1976, 319/1976 καὶ 330/1978 τοῦ ἴδιου δικαστηρίου, καὶ Πρωτ. Ἀθ. 447/1976, «ΤοΣ» 1976, σ. 517, ἐφ. Ἀθ. 7286/1976, «ΤοΣ» 1977, σ. 466, καὶ Ἐφ. Ἀθ. 7716/1976, Ἀρμ. 1978, σ. 97.

σεως ἀφορᾶ μόνο τις περιπτώσεις διαλύσεως σωματείου γιὰ δράση παράνομη ἢ ἀντιβαίνουσα στὸ καταστατικὸ του καὶ δὲν ἀναφέρεται στὴν πλήρωση ἢ μὴ τῶν τυπικῶν προϋποθέσεων γιὰ τὴ νόμιμη ὑπόσταση καὶ λειτουργία ἐνὸς σωματείου. Ἡ διάλυσή του θὰ πρέπει ἐπομένως νὰ διακριθεῖ, ἀπὸ τὴν αὐτοδικαία ἀπώλεια τῆς νομικῆς προσωπικότητός του, ἢ ὅποια ἀπέρχεται ὡς κύρωση τῆς μὴ τηρήσεως προσθέτων ὄρων δημοσιότητας. Ἐφ' ὅσον τὸ δικαίωμα τοῦ συνεταιρισμοῦ προστατεύεται ὑπὸ τὴν ἐπιφύλαξη τοῦ νόμου, καὶ ἐφ' ὅσον γιὰ τὴν κτήση νομικῆς προσωπικότητος ἀπαιτεῖται ἡ τήρηση ὄρων δημοσιότητας δὲν ἀποκλείεται, κατὰ τὴν ἴδια πάντα ἀποψη, (κὰ ἐξαρτηθῆ ἢ διατήρησις τῆς ἤδη κηθείσης νομικῆς προσωπικότητος ἐκ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν νέων τούτων ὄρων).

Ἡ λεπτὴ αὐτὴ διάκριση μεταξὺ «αὐτοδικαίας ἀπωλείας τῆς νομικῆς προσωπικότητος» καὶ «διαλύσεως τοῦ σωματείου διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως», σωστὴ ἂν ἰδωθῆ ἰδίως χωριστὰ ἀπὸ τὴν συνταγματικὴ ρύθμιση στὴν ὅποια ἀναφέρεται, δὲν μπορεῖ ὥστόσο νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ στὴν προκειμένη περίπτωση, διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο καταστρατηγεῖται ἡ συνταγματικὴ προστασία τοῦ δικαιώματος τοῦ συνεταιρισμοῦ. Οἱ νομικὲς συνέπειες καὶ τῆς αὐτοδικαίας, ἐκ τοῦ νόμου, διαλύσεως, καὶ τῆς διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως διαλύσεως εἶναι ταυτόσημες: τὸ σωματεῖο παύει νὰ ὑπάρχει νομικά, καὶ αὐτὸ ἐνδιαφέρει κυρίως τὰ μέλη, τοὺς τρίτους, καὶ τὴ διοίκηση^{4α}.

* * *

Πρὶν προχωρήσουμε ὅμως περισσότερο στὴν ἐξέταση τῶν ζητημάτων ποὺ ἀνακύπτουν ἀπὸ τὴν ἀπόφαση, εἶναι ἀνάγκη νὰ σταθοῦμε γιὰ λίγο στὰ πραγματικὰ περιστατικὰ τῆς ὑποθέσεως.

Ἐφορμὴ γιὰ τὴ διοικητικὴ αὐτὴ διαφορὰ στάθηκε ἡ ἀμφισβήτηση τοῦ νόμιμου τῆς λειτουργίας μιᾶς ἐργατοῦπαλληλικῆς ὀργανώσεως. Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ Ταμείου Ἐπικουρικῆς Ἀσφαλίσεως Ἐκπροσώπων καὶ Ὑπαλλήλων Ἐργατικῶν Ἐπαγγελματικῶν Ὀργανώσεων, βασιζόμενο στὸ ν.δ. 185/10-5-69, θεώρησε, ὅτι δὲν λειτουργοῦσε νόμιμα ἡ «Νέα Γενικὴ Συννομοσπονδία Ἐργατοῦπαλλήλων Ἑλλάδος», καὶ ἀρνήθηκε νὰ υπαγάγει στὴν προνομιακὴ, — «σκανδαλώδη» γιὰ ὀρισμένους — ἀσφάλιση τοῦ ἐν λόγῳ Ταμείου τὸν ἐκπρόσωπό της. Σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 8 τοῦ ν.δ. 185/10.5.69 «περὶ συμπληρώσεως καὶ τροποποιήσεως τῆς νομοθεσίας περὶ ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων» ὅλα τὰ ἀναγνωρισμένα ἐπαγγελματικὰ σωματεῖα

4α. Κατὰ τὸν Σ β ὤ λ ο, (Τὸ Δικαίωμα τοῦ συνεταιρίζεσθαι κλπ. σ. 168 σημ.), ἀπώλεια νομικῆς προσωπικότητος καὶ διάλυση εἶναι στὴν οὐσία ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, διότι ἡ ἀπώλεια τῆς νομικῆς προσωπικότητος συνεπάγεται αὐτόματα διάλυση τοῦ σωματείου. Ἡ διάκριση εἶχε κάποιον νόημα στὸ Ρωμαϊκὸ Δίκαιο ὅπου ἦταν δυνατὸν νὰ ἀφαιρεθεῖ ἡ νομικὴ προσωπικότητα λόγῳ ποινῆς.

ώφειλαν να καταθέσουν, μέσα σε προθεσμία τριών μηνών από της δημοσιεύσεως του νόμου, επικυρωμένο αντίγραφο πρακτικού αρχαιρεσιών, το οποίο μάλιστα έπρεπε να φέρει την υπογραφή αντιπροσώπου δικαστικής αρχής. Οι οργανώσεις που δεν συμμορφώνονταν προς την υποχρέωση αυτή θεωρούνταν νομικά ανύπαρκτες. Με αυτόν τον τρόπο ο «χουντικός» νομοθέτης θεωρούσε διαλυμένα όλα τα εργατικά σωματεία που δεν είχαν αρκετά ένεργα μέλη ώστε να διενεργούν νόμιμες αρχαιρεσίες και να λειτουργούν κανονικά. Παράλληλα, συνδικαλιστικά στελέχη, που είχαν ως μοναδική απασχόλησή τους το συνδικαλισμό και δεν μπορούσαν απ' αυτό το γεγονός να συμπληρώσουν τα απαιτούμενα για την ασφάλισή τους στο ΙΚΑ ήμερομίσθια, στερούνταν το δικαίωμα ασφάλισεως και φυσικά έχαναν τη δυνατότητα συμπληρώσεως συνταξίμου χρόνου.

Πίσω λοιπόν απ' ένα λεπτό νομικό ζήτημα κρυβόταν ένα εξ ίσου κρίσιμο για τα συνδικαλιστικά μας πράγματα πρόβλημα. 'Η περισσότερο μάλιστα φιλελεύθερη έρμηνεία της σχετικής συνταγματικής έγγυήσεως δεν εξυπηρετούσε αυτόματα και την πιο φιλελεύθερη συνδικαλιστική πρακτική. 'Αντισυνταγματικότητα του νόμου 185/10.5.69, σήμαινε, στην προκειμένη περίπτωση, κάλυψη ή και νομιμοποίηση υπόπτων συνδικαλιστικών πρακτικών και απρόσκοπτη λειτουργία επαγγελματικών σωματείων χωρίς ένεργα μέλη, σωματείων «φάντασμα».

Συνταγματικότητα πάλι του νόμου, σήμαινε αναγνώριση εξουσίας στο νομοθέτη — δηλαδή στην εκάστοτε κυβερνητική πλειοψηφία — να διαλύει αυτόματα οργανώσεις, οι οποίες κατά την κρίση του δεν εκπληρούσαν το σκοπό τους ή δεν πληρούσαν κατά τη λειτουργία τους τους όρους ή τις προϋποθέσεις που ο νόμος εκάστοτε όριζε. Το θέμα όπως βλέπουμε παρουσιάζει περισσότερες από μία πτυχές.

* * *

'Η συνταγματική προστασία των ατομικών δικαιωμάτων είναι, ως γνωστό, σχετική, τελεῖ υπό την επιφύλαξη του νόμου⁵. "Όπως κάθε ατομικό δικαίωμα, έτσι και το δικαίωμα του συνεταιρισμού προστατεύεται συνταγματικά, έφ' όσον αυτοί που το ασκούν «τηρούν τους νόμους του Κράτους». 'Η ρυθμιστική όμως εξουσία του νομοθέτη δεν είναι απεριόριστη, υπόκειται σε όρισμένες αρχές που συνάγονται κατ' αρχήν από το σκοπό της συνταγματικής έγγυήσεως, καθώς και από τη βασική σχέση Συντάγματος,

5. Βλ. 'Α. Σ β ώ λ ο υ - Γ. Β λ ά χ ο υ, Το Σύνταγμα της Ελλάδος, τ. Α (1954) σ. 94 έπ. 'Α. Μ ά ν ε σ η, Συνταγματικό Δίκαιο, 'Ατομικές ελευθερίες, Θεσσαλονίκη 1978, σ. 43 έπ.

κειμένου με αυξημένη τυπική δύναμη και κοινοῦ νόμου, κειμένου με τυπική δύναμη ὑποδεέστερη τοῦ τυπικοῦ Συντάγματος.

Ἡ θέσπιση με νόμο περιορισμῶν ποῦ ἀνάγονται στὴν ἀσκηση τοῦ δικαιώματος τοῦ συνεταιρισμοῦ, καὶ εἴτε ἀναφέρονται στὴ διαδικασία ἢ στὶς προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἀπόκτηση ἀπὸ τὰ σωματεῖα νομικῆς προσωπικότητος, εἴτε ἀφοροῦν τὴ λειτουργία κάθε μορφῆς ἐνώσεως, εἶναι τότε μόνο ἀνεκτὴ, ὅταν οἱ θεσπιζόμενοι περιορισμοὶ δὲν φθάνουν μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἀναιροῦν τὸ συνταγματικὰ προστατευόμενο δικαίωμα ἢ δὲν παρακωλύουν οὐσιωδῶς τὴν ἀσκηση αὐτοῦ.

Σ' ἓνα φιλελεύθερο πολίτευμα με τυπικὸ Σύνταγμα, ἡ ἀτομικὴ ἐλευθερία οὔτε δημιουργεῖται οὔτε καταργεῖται ἀπὸ τὴ νομοθετικὴ ἐξουσία. Οἱ συντεταγμένες ἐξουσίες μποροῦν μέσα στὰ ὅρια τῶν ἀρμοδιοτήτων τους νὰ ρυθμίζουν τοὺς ὅρους καὶ τὸν τρόπο ἀσκήσεως τῆς ἐλευθερίας ὅχι ὅμως καὶ νὰ ὀρίζουν τὴν ὑπαρξή της. Δὲν ἔχουν ἐπάνω της δικαίωμα ζωῆς καὶ θανάτου.

Τὸ ἴδιο φυσικὰ ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν ἐλευθερία τοῦ συνεταιρισμοῦ, με τὴ διαφορὰ ὅτι ἡ φράση «τηροῦντες τοὺς νόμους» θὰ πρέπει νὰ ἐρμηνεύεται ἐδῶ σὲ συνδυασμὸ με δύο πρόσθετες ἐγγυήσεις ποῦ συνάγονται ἀπὸ τὴν ὅλη οἰκονομία τοῦ σχετικοῦ ἀρθροῦ τοῦ Συντάγματος.

Κατ' ἀρχὴν «ἡ τήρηση τοῦ νόμου» δὲν μπορεῖ νὰ ἀναλύεται στὴν ἐξάρτηση ἀσκήσεως τοῦ δικαιώματος τοῦ συνεταιρισμοῦ ἀπὸ προηγούμενη ἄδεια τῆς ἀρχῆς (νομοθετικῆς, διοικητικῆς ἢ δικαστικῆς), ἢ ἀκόμη στὴν καθιέρωση προληπτικοῦ συστήματος ἐλέγχου ποῦ νὰ ἔχει τὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα, ὅπως π.χ. συμβαίνει ὅταν ἡ ἀσκηση τοῦ δικαιώματος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ διακριτικὴ εὐχέρεια τῆς ἀρχῆς. (Πρβλ. ΣτΕ 3334/1975, (Ὁλομ.) «ΤοΣ» 1976, σ. 351).

Ὡς νόμοι περιοριστικοὶ τοῦ δικαιώματος θὰ πρέπει νὰ νοηθοῦν κατόπιν οἱ ποινικοί, κατὰ κύριο λόγο, ἢ ἔστω οἱ «ἀπαγορευτικοὶ νόμοι»⁶, ἰδίως ἐκεῖνοι ποῦ ἀνάγονται στὴ δράση ἢ στοὺς σκοποὺς τῶν σωματείων ἢ τῶν ἐνώσεων.

Δὲν θὰ πρέπει ὥστόσο νὰ ἀποκλείονται καὶ ἄλλες μορφές νομοθετικῆς ρυθμίσεως, ὅπως π.χ. ἡ ὑποχρέωση γνωστοποιήσεως σὲ δημόσια ἀρχὴ τῆς συστάσεως μιᾶς ὀργανώσεως (μιᾶς ἐνώσεως προσώπων), ἢ ἡ τήρηση ὀρισμένης διαδικασίας ἢ ἡ πλήρωση ὀρισμένων ὄρων γιὰ τὴ νομικὴ ἐμφάνιση καὶ συνέχιση τῆς νόμιμης λειτουργίας ἐνὸς συνεταιρισμοῦ.

6. Τὸν ὅρο «ἀπαγορευτικοὶ νόμοι», ὡς εὐρύτερο τοῦ «ποινικοί» φαίνεται ἄλλωστε νὰ προτιμᾶ καὶ ἡ νομολογία (βλ. Ἐφ. Θεσ. 581/1956, Ε.Ε.Ν. 24. 51). Στους ἀπαγορευτικούς νόμους ὑπάγονται καὶ οἱ ἀστυνομικὲς διατάξεις. Πρβλ. καὶ Σ β ὄ λ ο υ - Β λ ἄ χ ο υ, δ.π. σ. 267.

Ειδικότερα σέ ό,τι άφορᾷ τή νομοθετική καθιέρωση προσθέτων ὄρων για τή συνέχιση τῆς αναγνωρίσεως τῆς νομικῆς προσωπικότητος ὀρισμένων σωματείων, θά πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι ὁ νομοθέτης δύναται κατ' ἀρχήν νά θέσει σέ νεώτερο νόμο τέτοιους ὄρους, ὑπό δύο ὅμως προϋποθέσεις:

α) Οἱ ὄροι πρέπει νά εἶναι γενικοί καί ἀντικειμενικοί, νά ἀφοροῦν γενικά τή σύσταση ἢ τή λειτουργία τῶν σωματείων, νά μή καθιερώνουν δηλαδή ἀδικαιολόγητες διαφοροποιήσεις, οὔτε νά ἀποβλέπουν μέσα ἀπό τή γενική διατύπωση στή νομική ἐξόντωση ἢ στή διάλυση μιᾶς συγκεκριμένης ὀργανώσεως ἢ μιᾶς κατηγορίας ὀργανώσεων. Θά πρέπει ἀκόμη οἱ πρόσθετοι ὄροι νά εἶναι τέτοιας φύσεως ὥστε νά μποροῦν τὰ σωματεῖα σχετικά εὐκολα νά τοῦς πληρῶσουν, καί πάντως ἡ ἐκπλήρωσή τους νά μή καθιστᾷ ἀδύνατη τή συνέχιση τῆς λειτουργίας τους. Τέτοιοι πρόσθετοι ὄροι συμβιβάζονται μέ τή συνταγματική προστασία τοῦ δικαιώματος τοῦ συνεταιρισμοῦ ὅταν ἰδίως ἀνάγονται στίς τυπικές διατυπώσεις δημοσιότητος τῶν σωματείων (ΣτΕ 1627/1978 καί ΣτΕ 3392/1978).

β) Σέ κάθε περίπτωση, πάντως, οἱ κυρώσεις για τή μή τήρηση τῶν ἐν λόγω ὄρων δέν δύνανται νά ἐπιβληθοῦν παρὰ μόνον διά δικαστικῆς ἀποφάσεως. Αὐτή εἶναι ἡ πιό οὐσιαστική εἰσφορά τῶν ἀποφάσεων 1627/1978 καί 3392/1978 τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας στήν ἔρμηνεία τοῦ σχετικοῦ μέ τήν προστασία τῆς ἐλευθερίας τοῦ συνεταιρισμοῦ ἀρθροῦ τοῦ Συντάγματος. Ἡ διαπίστωση τῆς τηρήσεως ἢ μή τῶν ὄρων ἀνήκει ἀποκλειστικά στήν ἀρμοδιότητα τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς, ἡ ὁποία καί κρίνει τελικά για κάθε σωματεῖο ξεχωριστά — ἐνδεχομένως κατόπιν αἰτήσεως διοικητικῆς ἀρχῆς — ἐάν συντρέχει λόγος διαλύσεώς του.

Ἡ ἔρμηνεία αὐτή ἐναρμονίζεται πλήρως μέ τή λογική τῆς συνταγματικῆς προστασίας τοῦ δικαιώματος ἰδρύσεως καί συμμετοχῆς σέ σωματεῖα. Ἡ ἰδρυση ἐνός σωματείου ἐδράζεται κατ' ἀρχήν στήν ἐλεύθερη βούληση τῶν ἰδρυτικῶν μελῶν του, ἡ δημιουργία του ἀνάγεται ἐπομένως στό χῶρο τῆς ἰδιωτικῆς βουλήσεως καί αὐτονομίας. Ἡ σύσταση ὅμως ἐνός σωματείου διενεργεῖται σέ δύο στάδια⁷. Κατά τὸ πρῶτο, τὸ σωματεῖο συνιστᾶται μέ τήν ἐκδήλωση καί σύμπτωση βουλήσεως αὐτῶν πού μετέχουν στήν ἰδρυσή του. Συστατικό στοιχεῖο για τήν ὑπαρξή του ἀποτελεῖ τὸ καταστατικό. Τὸ δημιούργημα αὐτὸ τῆς ἰδιωτικῆς κατὰ βάση βουλήσεως δέν ἀποκτᾷ ὡστόσο πλήρη ὑπόσταση παρὰ μέ τή παρέμβαση, σ' ἐνα δεύτερο στάδιο, δημόσιας ἀρχῆς καί τήν ἐγγραφή τοῦ σωματείου σέ εἰδικά βιβλία τοῦ Πρωτοδικείου.

7. Βλ. Ἄ. Σβώλου δ.π. σ. 37 ἐπ. καί 145 ἐπ. καί Καρακατσάνη, δ.π. ἀρθρο 78, ἀριθ. 4, 21.

Με τή δημοσίευση τοῦ καταστατικοῦ, ἡ ἀπλή ἔνωση προσώπων ἀναγνωρίζεται ἀπ' ὅλους, καὶ ἀπὸ τοὺς τρίτους, ὡς νομικὴ ὄντοτητα με δική της νομικὴ προσωπικότητα. Ἐπειδὴ τὸ σωματεῖο εἶναι κάτι περισσότερο ἀπὸ μιὰ ἀπλή σύμπτωση ιδιωτικῆς βουλήσεως, ἐπειδὴ ἀποτελεῖ φαινόμενο συλλογικόν, ἡ σύστασή του πρέπει νὰ φέρει τὰ ἐχέγγυα τῆς ἐγκυρότητος. Αὐτὴ τὴ λειτουργία τῆς αὐθεντικῆς διαπιστώσεως τῆς νόμιμης συστάσεώς του τὴν ἐπιτελεῖ ἡ ἀπόφαση τῆς δικαστικῆς ἀναγνωρίσεώς του.

Οἱ ἴδιοι δὲ λόγοι ποὺ ἐπιβάλλουν τὴ διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως ἀναγνώριση ἑνὸς σωματείου, δηλαδὴ ἡ προστασία τῶν τρίτων καὶ ἡ ἀσφάλεια τοῦ δικαίου, συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως ὅτι ἓνα ἀναγνωρισμένο σωματεῖο δὲν δύναται νὰ διαλυθεῖ παρὰ μόνον διὰ τῆς δικαστικῆς ὁδοῦ, ἐφ' ὅσον φυσικὰ δὲν πρόκειται γιὰ ἐκούσια διάλυση (ἄρθρ. 103 ΑΚ), ἡ ὁποία ἐπέρχεται με ἀπόφαση τῆς γενικῆς συνελεύσεως τῶν μελῶν ἢ γιὰ αὐτοδικαίᾳ διάλυση ποὺ προβλέπει τὸ ἴδιο τὸ καταστατικόν (ἄρθρο 104 ΑΚ). Τοῦτο σημαίνει ὅτι οὔτε με νόμο⁸ οὔτε με διοικητικὴ πράξις εἶναι δυνατό νὰ διαλυθεῖ σωματεῖο, ὅταν τοῦτο παραβαίνει τοὺς νόμους. Ὡς διάλυση ἐδῶ νοεῖται τόσο ἡ ἀπώλεια τῆς νομικῆς ἰκανότητός του, ὅσο καὶ ὁ τερματισμὸς τῆς ὑπάρξεώς του ὡς ὀργανώσεως ἢ ὡς ἑνώσεως προσώπων. Ἡ παρεμβολὴ τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς, κατὰ τὴν σύσταση καὶ διάλυση τοῦ σωματείου, ἀποτελεῖ θεμελιώδη ἐγγύηση τῆς ἐλευθερίας τοῦ συνεταιρισμοῦ, ἡ δὲ δικαστικὴ ἀπόφαση ἐπέχει θέση ληξιαρχικῆς πράξεως γεννήσεως ἢ θανάτου του.

Ἀντωνῆς Μανιτάκης.

Σ.τ.Ε. 3392)1978 (Ὁλομ.)

Πρόεδρος : Ν. Μπουρόπουλος.

Εἰσηγητής : Χρ. Φατούρος (σύμβουλος).

Ἀντικείμεναι εἰς τὸ δικαίωμα τοῦ συνεταιρίζεσθαι διάταξις νόμου (ἄρθρ. 8 ν.δ. 185/1969) διὰ τῆς ὁποίας, ἐν περιπτώσει μὴ τηρήσεως ὑπὸ τῶν ὑφισταμένων σωματείων τῶν τασσομένων προσθέτων δρων δημοσιότητος, ἐπέρχονται αὐτοδικαίως ἐκ τοῦ νόμου ἢ ἐπιβάλλονται διὰ τῆς διοικητικῆς ὁδοῦ, κυρώσεις ἀγνοῦσαι εἰς τὴν διάλυσιν τοῦ σωματείου (μειοψ.).

(Ἐκ παραπομπῆς ἐκ τοῦ Α' Τμήματος).

Ἐπειδὴ, διὰ τῆς ὑπὸ κρίσιν αἰτή- ἀριθμ. 936/30-11-1976 ἀποφάσεως σεως, ζητεῖται ἡ ἀκύρωσις τῆς ὑπ' τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Τα-

8. Πρβλ. ΣΕ. 1072/1948, Α.Π. 293/1950, Θέμ. ΕΑ', σ. 602 καὶ Ἀ. Σβ ὥλου - Γ. Βλάχου, δ.π. σ. 280, σημ. 153 καὶ 156. Ὁ Σβ ὥλος σημειώνει χαρακτηριστικὰ γιὰ τὴ γένεση καὶ τὸ τέλος τῶν ὀργανώσεων (Τὸ δικαίωμα τοῦ συνεταιρίζεσθαι κλπ. σ. 90) ὅτι «οἱ νόμοι δύναται νὰ καθιερώσωσιν οἰουσδήποτε περιορισμοὺς καὶ νὰ θέσωσιν οἰουσδήποτε κανόνας, ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ θέσωσιν τὰς δύο βάσεις (τοῦ δικαιώματος) : τῆς ἐλευθέρας ἰδρύσεως καὶ τῆς δικαστικῆς διαλύσεως τῶν συνεταιρισμῶν».

μείου 'Επικουρικής 'Ασφαλίσεως 'Εκ-
προσώπων και 'Υπαλλήλων 'Εργα-
τικών 'Επαγγελματικών 'Οργανώ-
σεων, καθ' ὃ μέρος δι' αὐτῆς ἐκρίθη,
τελικῶς, ὅτι ὁ αἰτῶν δὲν δύναται νὰ
ὑπαχθῆ εἰς τὴν ἀσφάλισιν τοῦ Ταμεί-
ου τούτου διὰ τὸ ἀπὸ 18-11-1969 καὶ
ἐφεξῆς χρονικὸν διάστημα, ὡς ἐκπρό-
σωπος τῆς Νέας Γενικῆς Συνομο-
σπονδίας 'Εργατοῦπαλλήλων 'Ελλά-
δος.

'Επειδὴ, συζητηθείσης τῆς ὑπο-
θέσεως ἐνώπιον τοῦ Α' Τμήματος
τοῦ δικαστηρίου τούτου, κατὰ τὴν δι-
κασίμον τῆς 6-2-1978, ἀνέκυψε τὸ
ζήτημα τοῦ συνταγματικοῦ κύρους
τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 8 τοῦ ν.δ.
185/1969 «περὶ συμπληρώσεως καὶ
τροποποιήσεως τῆς νομοθεσίας περὶ
ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων» (φ.
86), κατ' ἐφαρμογὴν τῶν ὁποίων ἀ-
περίφθῃ τὸ μνησθὲν αἴτημα τοῦ ἤδη
αἰτουῦντος, τὸ ὅποιον, λόγῳ τῆς μεί-
ζονος σπουδαιότητος αὐτοῦ, παρε-
πέμφθη πρὸς ἐπίλυσιν ἐνώπιον τῆς Ὀ-
λομελείας, συμφώνως πρὸς τὸ ἄρ-
θρον 14 τοῦ ν.δ. 170/1973, ὡς ἀντι-
κατεστάθη διὰ τοῦ ἄρθρου 16 τοῦ ν.
702/1977 (φ. 268 Α).

'Επειδὴ, εἰς τὸ κρίσιμον ὡς ἄνω
ἄρθρον 8 τοῦ ν.δ. 185/1969, ὡς τὸ
νομοθέτημα τοῦτο ἰσχυε πρὸ τῆς διὰ
τοῦ ἄρθρου 44 τοῦ ν.δ. 890/1971 (φ.
106 Α'.) καταργήσεώς του, ὠρίζε-
το: ὅτι: «1. 'Εργατικά, 'Επαγγελ-
ματικά 'Οργανώσεις, τῶν ὁποίων ὁ
τίτλος κατεχωρίσθη εἰς τὸ βιβλίον ἀ-
νεγνωρισμένων σωματείων τῶν Πρω-
τοδικείων μέχρι τῆς δημοσιεύσεως
τοῦ παρόντος, θεωροῦνται ἀνεγνωρι-
σμένοι καὶ νομίμως λειτουργοῦσαι,
ἐφ' ὅσον διὰ τῆς νομίμως ὑφισταμέ-
νης διοικήσεώς των καταθέσουν εἰς
τὸν Γραμματέα τοῦ οἰκείου Πρωτο-
δικείου φωτοτυπικὸν ἐπικυρωμένον
ἀντίγραφον πρακτικοῦ ἀρχαιρεσι-
ῶν, φέρον τὴν ὑπογραφήν τοῦ παρα-
στάντος κατ' αὐτὰς ἀντιπροσώπου τῆς

Δικαστικῆς 'Αρχῆς, ἐντὸς τριμήνου
ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος,
καὶ ἐγγραφοῦν εἰς εἰδικὸν βιβλίον ἀ-
νεγνωρισμένων ἐργατικῶν ἐπαγγελ-
ματικῶν ὀργανώσεων, περιλαμβάνον
τὰ στοιχεῖα τὰ προβλεπόμενα ὑπὸ
τῆς παραγρ. 2 τοῦ ἄρθρου 81 τοῦ 'Α-
στικοῦ Κώδικος. 2. 'Οργανώσεις, μὴ
συμμορφούμεναι πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς
προηγούμενης παραγράφου θεσπιζο-
μένην διαδικασίαν, θεωροῦνται νομι-
κῶς ἀνύπαρκτοι καὶ οἱ μετέχοντες εἰς
αὐτὰς ὑπόκεινται εἰς τὰς συνεπειὰς
τοῦ ἄρθρου 188 τοῦ Ποινικοῦ Κώδι-
κος. 3. Τὴν ἐγκυρότητα τῆς νέας κα-
ταθέσεως τῶν δικαιολογητικῶν...
δικαιοῦται νὰ ἀμφισβητήσῃ ὁ οἰκεί-
ος ἐπιθεωρητὴς ἐργασίας καὶ πᾶς ἑ-
χων ἔννομον συμφέρον διὰ προσφυγῆς
τοῦ ἐνώπιον τοῦ Μονομελοῦς Πρωτο-
δικείου τῆς ἑδρας τῆς 'Οργανώσεως,
τὸ δὲ δικαστήριον ἀποφαίνεται ἐντὸς
δημέρου περὶ τῆς ἐγκυρότητος...».

'Επειδὴ, κατὰ παγίαν συνταγμα-
τικὴν διάταξιν, περιληφθεῖσαν καὶ εἰς
τὸ ἰσχύον κατὰ τὸν χρόνον τῆς δημο-
σιεύσεως τοῦ ἀνωτέρω ν.δ. 185/1969,
ἄρθρον 19 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔ-
τους 1968 (βλ. Β.Δ. 369/1968 «πε-
ρὶ μερικῆς ἄρσεως τῆς ἀναστολῆς ἄρ-
θρων τοῦ Συντάγματος»), φ. 122 καὶ
πρᾶξιν Α'/1968 τῆς Κυβερνήσεως,
φ. 268 τῆς 16-11-1968), οἱ Ἕλλη-
νες ἔχουν τὸ δικαίωμα, ὅπως συνι-
στοῦν ἐνώσεις καὶ σωματεῖα, τηροῦν-
τες τοὺς νόμους, ἢ δὲ διάλυσις σωμα-
τείου ἔνεκα παραβάσεως τῶν νόμων
ἢ τοῦ καταστατικοῦ αὐτοῦ δὲν δύνα-
ται νὰ χωρήσῃ εἰ μὴ μόνον διὰ δικα-
στικῆς ἀποφάσεως (βλ. καὶ ἄρθρα
11 τοῦ Συντάγματος 1952 καὶ 12 τοῦ
ἤδη ἰσχύοντος Συντάγματος 1975).
'Ἐν ὄψει τῶν συνταγματικῶν τούτων
διατάξεων, τὸ δικαστήριον δέχεται,
κατὰ πλειοψηφίαν, ὅτι, ἀνεξαρτήτως
τοῦ ἐὰν δύναται ὁ νομοθέτης νὰ θέσῃ
διὰ νεωτέρου νόμου προσθέτους ὅρους
δημοσιότητος, ἐπὶ πλείον τῶν ἤδη προ-

βλεπομένων, διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς νομικῆς προσωπικότητος τῶν ἤδη νομίμως ὑφιστάμενων καὶ λειτουργούντων σωματείων, ἐν πάσῃ περιπτώσει αἱ ἀπειλούμεναι ὑπὸ τοῦ νόμου διὰ τὴν μὴ τήρησιν τῶν ὅρων τούτων κυρώσεις, αἱ ἄγουσαι εἰς διάλυσιν τοῦ σωματείου, δὲν δύναται νὰ ἐπιβληθῶν εἰ μὴ μόνον διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως, ἀποκλειομένης ὅπωςδὴποτε τόσοσ τῆς ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ νόμου ἐπελεύσεως τῶν ἐκ τῆς μὴ τηρήσεως τῶν ὡς ἄνω ὅρων συνεπειῶν, ὅσον καὶ τῆς διὰ τῆς διοικητικῆς ὁδοῦ ἐπιβολῆς τούτων. Κατ' ἀκολουθίαν, ἡ διὰ τῶν κρισίμων ὡς ἄνω διατάξεων ρύθμισις, προβλέπουσα ὅτι αἱ μὴ συμμορφούμεναι πρὸς τὴν θεσπιζομένην ὑπ' αὐτῆς διαδικασίαν δημοσιότητα νομίμως ἤδη ὑφιστάμεναι ὀργανώσεις ἀθεωροῦνται νομικῶς ἀνύπαρκτοι, ἀντίκειται εἰς τὰς ἡγουμένας διατάξεις τοῦ Συντάγματος καὶ εἶναι, ὡς ἐκ τούτου, ἀνίσχυρος. Κατὰ τὴν γνώμην, ὅμως, δύο μελῶν τοῦ δικαστηρίου, ἐπιτρέπεται, ἐν ὄψει τῆς διαλαμβανομένης εἰς τὰς προστατευούσας τὸ δικαίωμα τοῦ συνεταιρίζεσθαι παγίας συνταγματικῆς διατάξεις ἐπιφυλάξεως ὑπὲρ τοῦ νό-

μου, ὅπως διὰ νόμου ἀπαιτηθῆ διὰ τὴν ὑπὸ συνιστωμένου σωματείου κτήσιν νομικῆς προσωπικότητος ἢ τήρησις ὅρων δημοσιότητος καί, ὡς πρὸς εἰδικὰς κατηγορίας σωματείων, ἢ τήρησις προσθέτων τοιούτων ὅρων. Ἐν περιπτώσει δὲ θεσπίσεως νέου τρόπου δημοσιότητος, δὲν ἀποκλείεται νὰ ἐξαρτηθῆ ἡ διατήρησις τῆς ἤδη νομίμως κηθείσης νομικῆς προσωπικότητος ἐκ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν νέων τούτων ὅρων. Ἡ αὐτοδικαία δὲ ἀπώλεια τῆς νομικῆς προσωπικότητος, ἐν μὴ τηρήσει τῶν ὅρων τούτων, οὐδόλως συνιστᾷ περίπτωσιν διαλύσεως σωματείου, διὰ τὴν ὁποίαν τάσσεται ὑπὸ τῶν ὡς ἄνω συνταγματικῶν διατάξεων ἢ ἐγγύησις τῆς δικαστικῆς κρίσεως, δεδομένου ὅτι αἱ συνταγματικαὶ αὗται διατάξεις, ἀποσκοποῦσαι εἰς τὴν προστασίαν τοῦ δικαιώματος τοῦ συνεταιρίζεσθαι ἀπὸ ἐπεμβάσεων τῆς διοικήσεως, ἀφοροῦν εἰς περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας νομίμως συνεστημένον σωματεῖον ἀναπτύσσει δρᾶσιν ἀντιβαίνουσας εἰς τὸν νόμον ἢ τὸ καταστατικόν του, δι' ὃ καὶ αἱ μνησθεῖσαι διατάξεις τοῦ άρθρου 8 τοῦ ν.δ. 185/1969 δὲν ἀντίκεινται εἰς τὸ Σύνταγμα.

